

ויקרא
ה' תשע"א
כתובת:
Oraysa10@gmail.com
il.com

אורחיה דתא

===== לע"נ האשה צפורה הדסה ב"ר אברהם ברוך ת.נ.צ.ב.ה. =====

= פרשת ויקרא =

===== "תורת כהנים" =====

נראה להסביר, שכל מהותו של ספר ויקרא הוא מצד 'קדושת ישראל', הנה ספר ויקרא פותח בקרבנות והמקדש, וזה שייך רק בישראל שיש להם קשר עם אלקי עולם, עד שיש בכחם להחיל קדושה על בעלי חיים וצמחים, וכשמביאים אותם נחשב להם לקרבן וקירבה לפני ה', וכל זה נמשך עד אחרי שמספר על הקמת המשכן בפרשת צו, וגם כולל עצם זה שיש לישראל מקדש, ושיכול איש ישראל להכנס לפני ולפנים בפרשת שמיני. שוב מלמד על קדושת בני ישראל, במה שהבדלים לאכול רק מאכלים כשרים, והבדלים מעריות, וגם עבירות מסוימות יש להם תוצאות בנגעים בגופם בבגדיהם ובבתיהם, וגם יש בישראל טומאה וטהרה שאין בכל האומות, וזה מורה על גודל קדושת גוף הישראלי (לדו' עיין אוה"ח בטומאת לידה), וכל זה נמשך עד פ' אמור, שעד שם מלמד על קדושת הגוף. באמור מלמד שיש בהם קדושה נוספת לכהנים. עוד מלמד על קדושת הזמנים שנובע מכח ישראל, שהם מקדשים את הזמנים מקרא קודש, וגם שבת שהוא היום המקודש שייך להם. אחר כך מלמד על קדושת המקום, שא"י הוא המקום המובחר ששם משכן הקדושה, ולכן נצטוו על השמיטה ועל בתי ערי חומה, ועל כן אם לא בחוקתי תלכו וכו', ומסיים בפרשת ערכין שיכול ישראל להקדיש עצמו למקום.

וחז"ל בלשונם כינו את הספר בשם "תורת כהנים", יש מבארים ששמו נובע מצד שמדבר על המצוות המוטלות על הכהנים, היינו הקרבנות ומעלת קדושתם. אולם לפי האמור למעלה נראה להסביר שאין הכונה דוקא לשבט הכהונה, אלא שמה שעם ישראל נקרא "ממלכת כהנים וגוי קדוש", זהו עיקר ענינו של ספר זה. לכן גם מרובים מצוותיו ונזכרו בו עיקרי המצוות שתלויים במה שאנחנו כהנים ומשרתים לקל עליון ולכן אנו גוי קדוש המפריש עצמו ממעשים שפלים, ומצד הקדושה גם המקומות או החפצים של עם ישראל יש בהם מעלת קדושה (או טומאה ח"ו כאשר אין עושים רצונו של מקום. ומצד זה נכללו גם הקללות שבבחוקותי).

עוד אפשר בדרך דרש, שהנה בספר ויקרא בא הלשון "זאת התורה" או "זאת תורת", ובכל המקומות ההם הוא נזכר לגבי טומאה התלויה בכהנים, כגון צרעת, או לגבי קרבנות. לכן היא ספר

"תורת" כהנים, שכשנאמר בה שהמצוה ההיא היא 'תורה' היינו פרשה שתלויים בה הלכות רבות, היא תורה לכהנים, ולכן הספר הוא תורת כהנים.

=====
"לאמר"
=====

(א, א) וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה וַיְדַבֵּר ה' אֵלָיו מֵאֵהָל מוֹעֵד לֵאמֹר:

לשון 'לאמר' צ"ב, הלא כבר הזכיר שדיבר עמו ומה נוסף לן במה שנזכר בו לאמר. כמו"כ לכאוף דוחק הוא להסביר שהכונה היא שיאמר לבני ישראל דברים אלה, שהרי כבר נזכר מיד (ב) דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם, הרי שבתיבת לאמר אין המכוון שידבר אותם אל בני ישראל.

והנה שיטת הפשטנים (אבן עזרא ורשב"ם בכמה מקומות, כגון: שמות ה,יג. ו,י. לא,יב ועוד), ש'לאמר' האמור כאן פירושו למשה, היינו שהקב"ה דיבר אליו, ואמר לו כך וכך. וכמוהו דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם, שפירושו שידבר עמהם ויאמר להם כך וכך. נמצא שוידבר ה' אל משה לאמר הוא ענין למשה, ואילו דבר אל בני ישראל הוא ציווי לאמרו לבני"י. אכן מצאנו להם בפירושים שביארו גם לאמר מלשון לאמרו לאחרים. אולם עיקרא דמילתא כשנזכר כלפי הקב"ה הרי הכונה שהוא אמר למשה כך וכך.

לפי"ז יל"ע בכל מקום שנאמר וידבר ה' אל משה לאמר, מדוע אכן לא נזכר מיד ציווי או הוראה לומר דברים אלו אל בני ישראל.

והרי לך כמה דוגמאות שלשון לאמר נראה כמיותר או חסר הבנה: בבריאת יום החמישי, כשנבראו הדגים וכו' כתיב (בראשית א,כב) וַיִּבְרַךְ אֹתָם אֱלֹקִים לֵאמֹר פְּרוּ וּרְבוּ וּמְלֵאוּ אֶת הַיָּם בַּיְמִים וְהַעוֹף יִרָב בְּאֶרֶץ: לשון לאמר אינו יכול להתפרש כציווי לאמרו לאחרים, שהרי לבע"ח הכתוב מדבר, כמו"כ מדוע צריך להזכיר לשון לאמר, מדוע לא די באמירת ויברך אותם אלקים פרו ורבו וכו'. / (בראשית ג,יז) וּלְאָדָם אָמַר כִּי שָׁמַעְתָּ לְקוֹל אִשְׁתְּךָ וַתֹּאכַל מִן הָעֵץ אֲשֶׁר צִוִּיתִיךָ לֵאמֹר לֹא תֹאכַל מִמֶּנּוּ אַרְוֶה הָאָדָמָה בְּעֵבוֹרְךָ בְּעֵצָבוֹן תֹּאכַלְנָה כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ: גם כאן לשון לאמר תמוה, הלא די באמרו אשר צויתך לא תאכל ממנו. / (שמות לה,ד) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל כָּל עַדְת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר זֶה הַדְּבָר אֲשֶׁר צָוָה ה' לֵאמֹר: הנה לשון לאמר האמור כאן תמוה, מלבד מה שנכפל ב' פעמים, הנה כבר אמר זה הדבר אשר צוה ה' ומדוע הוסיף לאמר.

ודע, שנחלקו הראשונים בביאור ההבדל שבין לשון אמירה ללשון דיבור, ששיטת הרד"ק (שורש דבר) מבאר, שדיבור הוא פעולת כלי הדיבור, אולם עדיין לא שמענו מה אמר, וכשנזכר ויאמר אז אנו יודעים שכך וכך אמר. לפי"ז מבאר המלבי"ם (ויקרא סי' ג) ש'לאמר' פירושו שכך וכך אמר, היינו שמלבד התורה שבע"פ שהיה שם, הנה לשון הציווי וביטוי הענינים בכלי הדיבור, נחתכים באותיות ותיבות אלה. לשיטתם לאמר פירושו "כך וכך אמר", היינו המילים ששמעו הם הענינים הנזכרים בתיבות ואותיות. נראה שכך גם שיטת האבן עזרא, שכתב (תהלים יט,ד הביאו המלבי"ם שם),

עה"פ אין אומר ואין דברים: "וטעם אומר הם הדבורים שיש להם טעם שלם, כאומר ראובן חי, וזה לא יהיה רק מחובר דברים, והדבור הוא ראובן, והקול ישמיע אות רי"ש ראובן". היינו, שאמירה הם דיבור שיש בו הבנה בהיותו דבר שלם, אולם דיבור הוא כל אות בפני עצמו, היינו הפעולה של כלי הדיבור.

אולם רבינו בחיי (שמות כ,א) כתב בהיפך, שדיבור הוא חיתוך הענינים באותיות ותיבות, אולם לאמר מציין שהיו שם דברים עמוקים ונסתרים בעומק הדיבור, והם תורה שבעל פה העמוסים עלי תיבות אלה.

עפי"ז נראה, ש'לאמר' בא במקרא במקום שאין הדברים הנכתבים מדוקדקים כפי שנאמרו באמת, אלא שכשאנו באים לספר מה היה שם אנו מבטאים זאת במילים אלה. דהיינו, הקב"ה בירך את הבעלי חיים שיפרו וירבו, והנה אין אצל הקב"ה דיבור ואמירה כאצל בני אדם, אלא שכשאנו באים לספר ברכת ה' אנו אומרים זאת בלשון פרו ורבו וכו', וזהו לאמר, היינו שכשאנו באים לבטא הדברים במילים כך הם הדברים. גם ציווי שלא לאכול מעץ הדעת, כשאנו בודקים בלשון הציווי מעץ הגן אכל תאכל וכו', הנה לא נאמר לו שם הלשון "לא תאכל ממנו", ואיך הוכיח את אדם הראשון כאילו נאמר לו במילים אלה, אלא ודאי שלמרות שבעת הציווי נאמרו הדברים בלשון אחר, אבל תוכן הציווי היה שלא לאכול מעץ הדעת, ולכן נזכר לשון 'לאמר', שהרי צויתך על הענין שבאמירתו ענינו שלא לאכול ממנו. כיו"ב במה שצויה הקב"ה את משה לאמר, היינו שיבטא הדברים בלשון הבא, והוא לשון זה הדבר אשר צויה ה', אולם גם ציווי ה' הוא 'לאמר' היינו שבתיבות אלה יבטא את הענין.

עפי"ז מה שמצאנו בכמה וכמה ענינים לשון לאמר שלכאוי אינו אמירה בפה, כגון לגבי נח, (בראשית ה,כט) ויקרא את שמו נח לאמר זה ינחמנו ממצעשנו ומעצבון דינו מן האדמה אשר אררה ה': אין כאן אמירה ממש, אלא ששמו נח כשאנו באים להסביר זאת במלים, פירושו זה ינחמנו וכו'. כיו"ב (שם ל,כד) ותקרא את שמו יוסף לאמר יוסף ה' לי בן אחר: (שם ל,כח) ויהי בלדתה ויתן יד ותקח המילדת ותקשר על ידו שני לאמר זה יצא ראשונה: שאין כאן דיבור ממש, אלא שכשאנו באים לבטא את הענין בשפתים, הנה יוסף מבטא ענין יוסף ה' לי בן אחר, גם השני אינו מדבר, אלא שקשירתו באה לבטא ענין מסוים שבאמירה הוא מתבטא זה יצא ראשונה.

וכשנבדוק את כל המקומות שנאמר בהם לאמר, נראה שנוכל להסביר בנקל, שלא נאמרו הדברים בתיבות אלה במדויק, כי לפעמים נזכר בתורה דברים שנאמרו בלשון אחר, כגון דיבורי אברהם עם בני חת, או יוסף עם פרעה וכיו"ב, ובכולם נזכר לשון לאמר, כי פירושו שבביטוי של אמירה זהו תוכן הדברים שנאמר שם.

נראה שעל זה גם מבוסס מה שאמרו חז"ל (יומא ד:): "לאמר, אמר רבי (מוסיא בר בריה דרבי מסיא משמיה דרבי מוסיא) [מנסיא] רבה. מניין לאומר דבר לחבירו שהוא בבל יאמר, עד שיאמר לו לך אמור, - שנאמר וידבר ה' אליו מאהל מועד לאמר". ומזה הוציאו ש'לאמר' פירושו אמירה לאחרים.

אולם לפי המבואר נוכל לומר, שאין פירושו שכל לאמר הוא ציווי לאמרו לאחרים, אלא ממה שהודיע הקב"ה למשה באיזה תיבות יאמר ויעביר את תוכן המצוה לישראל, ממילא שמענו שניתן לו רשות לגלות את המצוה לישראל, כי בלא זה מדוע יתן לו מלים איך לאמרם, הלא דיבר עמו ה' ולמדו כל הענין בכל עמקו וסודותיו. אלא ממה שניתן לו כלי איך להעביר את תוכן הענין בתיבות מסוימות, ממילא שמענו שהוא בלך אמור להם לישראל.

שבת שלום ומבורך